

Az IKEA megalapítójának életműve

INGVAR KAMPARD (1926–2018) MÁR ÖTÉVESEN ÜZLETTELT

Szemerey Tamás
a SOE ny. mestertanára

A multimilliomos svéd skót legendás spóroló volt. A világ tíz leggazdagabbja között számon tartott üzletember húszéves autóval járt, s ha repülővel kellett mennie, akkor csak turistaosztályon utazott. Rendszerint áruházainak éttermeiben ebédelt és turkálóból öltözött. 2014-ben, 87 évesen kapta meg a minden idők legjobb svéd vállalkozója címet. Alkalmazottainak száma a közel 50 országban működő több mint 400 áruházában eléri a százezret. Hátrahagyott vagyona szinte kimondhatatlan, 700 milliárd euróra becsülik, és az IKEA-áruházlánc éves bevétele közel 3 milliárd euró.

Minden vele foglalkozó életrajz és emlékezés szerint öt éves kora óta üzletelt. Először szöggel, csavarokkal, később már tudatosan, a boltinál jobb árért árulta dolgait. Kínálatában golyóstoll, karácsonyfadíszek, képeretek, nylonharisnya, irattárca, óra, olcsó ékszerek stb. szerepeltek. Az árut diákkorában biciklivel terítette az elérhető környéken.

Hát, igen! Az olimpikon maratoni futó futama is az első lépésekkel kezdődik...

Kamprad a hatvanas években

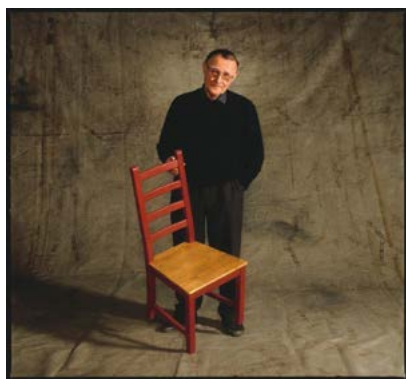
A POÄNG fotel – M. Thonet és A. Aalto nyomában

Figyelemre méltó üzleti érzékre vallott, amikor – szintén még gyermekként – a fővárosból, nagy tételben, olcsón beszerezhető gyufával bővítette készletét – sok kicsi sokra

megy! Csak az üzlet érdekelte. 17 éves korában jó bizonyítványáért az édesapjától kapott pénzzutalomból alapította meg csomagküldő cégét, az IKEA-t (1943). Vezérelve

addigra már készen volt: vonzó ár és hatékony, jó kiszolgálás. Szövetkezőként a tejjel, hamarosan már házhoz szállítást is vállalt (1945). A következő lépésben a nagybátyja által gyártott asztalokkal bővült kínálata – palettáján megjelent a bűtor (1948).

Jól ment az üzlet, ezért a környékbeli asztalosok bútorait is már ő, azaz az IKEA árulta. A tennivalók – a szervezés és az adminisztrációs

Csendélet a tulajdonossal, és egy székkal

ügyek intézése – rohamosan nőttek, aminek az ellátását a család már nem bírta elvégezni. Alkalmazottat kellett fölvennie, hogy a szaporodó rendeléseit a mindig szem előtt tartott üzleti elve csorbulása nélkül tudja teljesíteni. Az élet által kínált, és az általa megragadott irány sikeresnek bizonyult. Ha cement, vagy gyógytea került volna az útjába, akkor bizonyára azokkal is bombasikert tudott volna elérni! Vállalkozó üzletember volt, s nem asztalos – ezt fontos tudni a szakmabeli olvasóknak!

Bemutatótermet nyitott a közeli városkában, hogy a vásárlók a kínálat megtekintése után, annak alapján rendelhessenek (1953). A célként követett vonzó ár azonban visszahatott, és alacsony felvásárlási árakat követelt. Beszállítói fölláadtak, bojkottot hirdettek és nem szállítottak az IKEA-nak (1955). Kampard akkor már biztos

lábakon állt, és válaszul kiépítette saját gyártóüzemét. Talpon maradt, sőt tovább fejlődött. Hosszú távon azonban ennél is fontosabb, a jövőt jól megalapozó lépés volt, hogy tervezőket foglalkoztatott. Ettől fogva kínálata lépést tartott a divattal. Korszerű, viszonylag olcsó, s a lehetőségeken belül többfunkciós bútorokat gyártatott és árult. Hamarosan megépítette és megnyitotta Älmhultban az első IKEA áruházat (1958).

A név betűszó – két kezdőbetűje a tulajdonos monogramja, az „E” a Németországból bevándorolt nagypapa által Dél-Svédországban, Småland tartományban vásárolt farm – Elmtaryd – kezdőbetűje, az „A” pedig az imént már említett – szülővárosának tekintett – Älmhult nevéből jött. Kampard itt telepedett le 2014-ben, amikor hosszú svájci tartózkodás után hazaköltözött. Üzletemberként éles szemmel ügyelt a mindenkori haszonra is, és mivel a hazai adókat túl magasnak tartotta, a '70-es évek elején Svájcba költözött. Sok támadás érte ezért és más vitatható ügyletéért, korábbi cselekedetéért. Amelyik vád valódi volt, azt vállalta.

Közben a folyamatosan bővülő, s egyre nagyobb vállalkozás napról napra számtalan megoldandó helyzetet hozott. Munkatársai szerint

Kampard és fiai

Kampardot az új problémák és a megoldandó feladatok éltették, s szinte szenvedett, ha a cég dolgai rendben folytak. „Soha, senki sem vallott annyiszor kudarcot, mint én.” – mondta pár éve egy interjúban, visszatekintve hosszú, aktív életére. Állítása bizonyára igaz volt, de akkor hozzá kell tenni azt is, hogy a sok kudarcként rázúduló helyzetben rendre megtalálta a kivezető utat úgy, hogy közben cégbirodalma folyton tovább nőtt és erősödött. Mániás spórolásával valószínűleg a világnak kívánt példát mutatni. Több erre utaló gondolatát jegyezték fel. „Nincs szükségünk flancos autókra, hangzatos címekre, státuszszimbólumokra, mert az erőnkre és az akaratunkra támaszkodunk.” Följebb leírt üzleti elveihez egész életében tudatosan ragaszkodva, a szegények megsegítőjének tartotta

A „hatvanmillió” Billy könyvespolc (1980 k.)

VILBERT szék (1994)

magát. Vallotta: „Senki sem nézheti le a szegényeket!”. S lám, ebbe is bele lehet kötni: „az alacsony ár a túlfogyasztást gerjeszti” – állapította meg tanulmányában vele kapcsolatban egy stockholmi professzornő. Közben az älmhulti áruház az ott szerzett tapasztalatok alapján felismert és bevezetett szükséges változtatások eredményeként alaposan átalakult, és példaadó mintává vált. Az egyik nagy felismerés szerint „aki több időt tölt a boltban, az többet is vásárol”. Ezért az árutéren átvezető utat labirintusszerűre alakították, s hamarosan megnyílt az első áruházi étterem is (1960). Azóta az ott mindig kínált húsgolyók is az áruházlánc egyik jelképévé váltak.

Az új áruházak telepítését mindig alapos mérlegelés előzte meg, és az érvényesített szempontok között előkelő helyen volt a spórolás is. Tapasztalat: „Az olcsó, megbízható áruért az emberek hajlandók messzire is elmenni”. Egy másik, fontos felismerés szerint a vásárlók a minőséggel szemben fontosabbnak tartják az alacsony árat (az elv következménye bizony le is írja az IKEA egy-egy gyártmányáról – a szerző). A fentiek tudatában Kampard az új áruházakat – akkor még szokatlan módon – a városok szélére, sőt távolabbra, főutak forgalmas csomópontjaiba, olcsó telkekre építtette.

Terjeszkedése – utólag nézve – tempós és nagyon megfontolt volt. Első – külföldön épített – áruházait Skandináviában, a Svédországgal szomszédos országokban építtette föl. Az älmhulti jól bevált alaprajzrecept 1965-ben, stockholmi tapasztalatok alapján szabad, önkiszolgáló raktárral egészült ki, majd hamarosan a konyhabutikot is berendezték.

Svájcban, Zürichben épült fel az első nyugat-európai áruház (1973), majd folyamatosan lépett be az IKEA újabb s újabb országokba. A cégtörténet az ország és a város megnevezése mellett csak az első áruháznyitás évszámát adja meg, s mivel 1999-

ben 29 országban már 158 áruház működött, nyilvánvaló, hogy az IKEA évente több áruházat is épített. Alkalmazottainak száma már ekkor meghaladta az 50 ezret. Óriási teljesítmény, óriási siker! Magyarországon – a volt keleti blokkban elsőként – 1999-ben, Bp.-en épült fel az első IKEA áruház, a harmadik – legnagyobb – pedig tavaly nyáron nyílt meg Pest déli peremén, Soroksáron.

Ez a hatalmas, valószínűtlenül intenzív növekedés nemcsak óriási anyagi erőt, hanem biztos és sikeres üzletpolitikát, és stabil jövőképet is feltételez!

Ingvar Kampard egyik, egész életében meghatározó rögeszméje szerint a bútort, ha lehet, szerelje csak össze maga a vásárló. A több okból is praktikus felismerés még az ötvenes évek elején, cége indulásakor született. A leszerelt lábú, vagy eleve össze sem állított asztal könnyen és jól csomagolható, kisebb helyen elfér, s ez nagy előny és megtakarítás mind a raktározásnál, mind a szállításnál, mert sérülés sem fenyegeti. A legenda szerint így született meg a szakmánkban jól ismert „lapra szerelt” bútor.

A gondolatot, amelyet saját munkatársai előtt is nehezen védett meg, később igazolta a Harvard Egyetem egy kutatása, melynek eredménye szerint azt a bútort, amit a tulajdonos

Gyermekbútor óvodáknak, bölcsődéknek

VÁRDE konyha (1999)

Az IKEA tesztlaborja

maga rakott össze, értékesebbnek tartja, és jobban ragaszkodik hozzá, mint a többihez.

A történelmi igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy M. Thonet már kilencven évvel korábban kidolgozta az olcsó, jól csomagolható, alkatrészben való szállítást, hiszen az ún. Thonet-ládába (97x110x75 cm és 182 kg) 36 db Nr. 14-es szék összes alkatrészét tudták bepakolni, és biztonságosan szállítani. Igaz viszont az is, hogy az összeszerelést nem bízta, nem is bízhatta volna még a vevőkre, hanem ezt a munkát az áruházainak árnyékában működő szerelőműhelyekben jól képzett, megbízható munkásai végezték el, így az csupán a lapra szerelés előfutárának tekinthető...

A lapra szerelt, s az otthoni összeszerelésre alkalmas alkatrészek tömeges gyártásához megfelelő alapanyagokra, és megbízhatóan, pontosan működő/termelő gépsorokra, nagy technológiai fegyelemre volt/van szükség, aminek feltételei csak a 20. század második felében jöttek el. Megjelent az IKEA-bútorokban a sorozatgyártásra nagyon alkalmas rostlemez (1968), és a többi félkész alapanyag: forgácslap, rétegelt lemez, valamint ezeknek nyers és laminált változatai. Biztos érzékkel ismerte fel a bútorgyártásba bevonható és

korábban figyelmen kívül hagyott lehetőségeket. Ilyen volt pl. az olcsó, és bútorhuzatként is bevált farmeranyag bevezetése (1973), vagy egy, korábban csak műanyag virágcserepet és vödörket gyártó cég megbízása műanyag székek gyártásával (SKOPA, 1974). Mindez azonban csak a szükséges háttér, ami jó kínálat és sikeres piaci szereplés híján nem

létezhetne sokáig. A folyamatra a koronát a jó tervek és a sikeres termék teszi föl, és ilyen terveknek az IKEA mindig bővében volt.

Felsorolni sem lehet a sok sikeres, jó tervet, és a velük szerzett elismeréseket. Néhányat mégis meg kell említeni: MTP könyvespolc (1962), TAJT szék (1973), POÄNG fotel laminált rétegekből (1976), BILLY könyvespolc (1978), amiből eddig már több mint 60 millió db készült, és a Bloomberg is használja gazdasági statisztikájában a vásárlóerő nemzetközi felmérésére, összehasonlítására.

A KLIPPAN kanapé (1980), melynek huzata levehető és kimosható, a MOMENT kanapé (1985), amely kiváló svéd designdíjat kapott, a MAMMUT-kollekció gyerekeknek (1994), melynek élei, sarkai lekerítettek és „mindent kibírnak”; az első IKEA-PS bútorcsalád, mely a forma és a funkció sikeres ötvözete, alacsony áron (1995); az IKEA 365 a mindennapokra tervezett konyhai sorozatok, készletek

(1997); a VÄRDE konyha, amely Németországban kapott díjat (1999). A fejlődés azóta is sokrétű, és ígéretes. A már hatalmas háttérpart is felépítő cégóriás fő tevékenysége mellett kidolgozta környezetvédelmi programját (1990), megjelent az interneten (1997), a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében erdészeket alkalmaz (1998), és együttműködik a WWE-vel, hatalmas összegekkel támogatja a háborútól sújtott területeket és az ott élő gyerekeket (1999), megalkotta magatartáskódexét, amiben az őt ért korábbi bírálatok hatására rögzítette a saját kötelezettségvállalásait, és hasonló elvárásait a vele üzleti kapcsolatban lévő más cégekkel szemben (2000).

Környezetvédelmi megfontolásokból tervezi a nála vásárolt használt

Az IKEA-múzeum egyik bemutatófala

bútorok visszavételét, javítását, majd ismételt használatba adását, valamint az árusítás mellett/helyett a lakberendezési tárgyak kölcsönzését is. A megvalósításra váró tervek sora még hosszú, kínálata bővítéseként pedig pár éve megjelentek az IKEA-élelmiszerek (2006). Ingvar Kampard életműve ezer példával áll előttünk, amiből még generációk sora meríthet. ■